

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ

Ἰ π ὀ

Φ. ΠΙΚΟΛΟΓΛΟΥ

Ἡ Τράπεζα Διεθνῶν Διακανονισμῶν, ἥτις προέκυψε ἐκ τῶν διαπραγματεύσεων ἐπὶ τοῦ μὴ εἰσέτι ὀριστικῶς λυθέντος πολυπλόκου προβλήματος τῶν Ἐπανορθώσεων καὶ ἥτις ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ Σχεδίου Young, ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς εἰς τὴν Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας καὶ ἤρχισε νὰ δέχεται τὰς ὑπὸ τύπον Ἐπανορθώσεων πληρωμὰς τῆς Γερμανίας τὴν 17ην Μαΐου 1930.

Ἰπὸ τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων τῆς Συμφωνίας τῆς Χάγης τῆς 20 Ἰανουαρίου 1930 ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν Τ.Δ.Δ. ὁ ρόλος τοῦ μεσάζοντος καὶ μεσεγγυούχου (trustu) ἐπιφορτισμένου μὲ τὴν εἰσπραξίν, τὴν διαχείρισίν καὶ τὴν διανομὴν τῶν Γερμανικῶν δόσεων.

Ἡ ἐπελθοῦσα τελευταίως ἐν Λωζάνῃ Συμφωνία (16 Ἰουνίου—9 Ἰουλίου 1932), καίτοι ὑποβιβάσασα τὸ ἐξ ἐπανορθώσεων χρέος τῆς Γερμανίας εἰς 3.000.000.000 μάρκα χρυσᾶ, διετήρησεν ἐν τούτοις τὸν ρόλον τῆς Τ.Δ.Δ. ὡς μεσεγγυούχου (trustu). Τὸ ἄρθρον I τοῦ πρώτου ἐγγράφου τῶν Συμφωνιῶν τῆς Λωζάννης ὑπὸ τὸν τίτλον «Τελικὴ Συμφωνία μετὰ τῆς Γερμανίας» ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον καθ'ὸν θὰ διενεργηθῇ ἐφεξῆς ἡ πληρωμὴ τῶν 3.000.000.000 χρυσῶν μάρκων, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς διατυπώσεις τὰς σχετιζομένας μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ὁμολόγων (bons) ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς, τὴν ἐξαγορὰν αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας, τὴν ἀκύρωσιν τοῦ μὴ διατεθέντος τμήματος αὐτῶν κ.τ.λ.

Πλὴν ὅμως τὸ ἀντικείμενον τῆς Τ.Δ.Δ. δὲν περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διεκπεραίωσιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἐπανορθώσεων, καθόσον ἡ εἰσπραξὶς τῶν δόσεων τῆς Γερμανίας καὶ ἡ διάθεσις αὐτῶν ὑπὲρ τῶν πιστωτριῶν δυνάμεων θὰ καταλήγῃ εἰς μίαν ὅλως μηχανικὴν ἐργασίαν ἀποτελοῦσαν ρουτίαν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, ἤδη, τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ καταστατικοῦ τῆς καὶ ἐν τῇ πορείᾳ τῶν συζητήσεων ὑπὸ τῶν ἐμπειρογνομόνων περὶ τῆς ιδρύσεώς της, ὁ ρόλος τῆς Τ.Δ.Δ. εὐρυνθεὶς κατὰ πολὺ ἐξῆλθε

τῶν κεχαραγμένων ὀρίων τῶν Ἐπανορθώσεων, ἵνα συμπεριλάβῃ εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεώς της καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐν γένει διεθνοῦς οἰκονομίας.

Ἀληθὲς τυγχάνει ὅτι ἅμα τῇ προτάσει περὶ ἰδρύσεως μιᾶς Διεθνοῦς Τραπεζῆς ἀπαισιόδοξοι προβλέψεις καὶ εἰρωνικαὶ ἐπιθέσεις δὲν ἤργησαν νὰ προβάλουν εἰς τὸν διεθνῆ ὀρίζοντα. Τινὲς διέβλεπον εἰς τὴν ιδέαν τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς μίαν οὐτοπίαν προωρισμένην νὰ ἀποκλεισθῇ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν πραγματοποιησέων, τινὲς ἀπ' ἐναντίας ἐφοβοῦντο ἐν τῷ προσώπῳ τῆς πρὸς ἴδρυσιν προτεινομένης Τραπεζῆς μίαν Ὑπερτράπεζαν (Super-banque) ἱκανὴν νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὴν θέλησίν της ὅλας τὰς ἐκδοτικὰς Τραπεζὰς. Ἐπὶ δύο ὅμως καὶ πλεόν ἔτη ἢ Τ.Δ.Δ. δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα. Ἐκ τῶν ἐτησίων ἀπολογισμῶν τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μετόχων ἐξάγεται ἀριδῆλως ὅτι αἱ ἐπιφυλάξεις, αἵτινες ἐγεννήθησαν σχετικῶς μὲ τὴν χρησιμότητα καὶ δὴ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου, ἦσαν ἀδικαιολόγητοι καὶ ἐντελῶς ἀστήρικτοι.

Ἡ πρώτη διετία, δυστυχῶς, ἔθεσε τὸν ἀρτισύστατον τοῦτον ὀργανισμόν ἐνώπιον συνθηκῶν αἵτινες δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ θεωρηθῶσιν εὐμενεῖς διὰ τὴν ὁμαλὴν αὐτῆς λειτουργίαν καὶ τὴν αἰσίαν διεκπεραίωσιν τοῦ ὄντως πολυπλόκου καὶ δυσχεροῦς ἔργου της.

Κατὰ πρῶτον ἢ Τ.Δ.Δ. ἰδρυθεῖσα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀνηκούστου οἰκονομικῆς λαίλαπος ἐγένοντο ὅλον ἐν καὶ αἰσθητότεραι, ἵνα καταλήξουν εἰς ὃ σημεῖον κατέληξαν σήμερον, εἶχε νὰ ὑποστῇ καὶ αὐτὴ, ὡς Τράπεζα ἐμπορικῆ, τὰς συνεπειὰς τῆς παρούσης οἰκονομικῆς κρίσεως.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς δευτέρας ἰδίως χρήσεως ἢ Τ.Δ.Δ. εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ἀντιμετωπίσεως δύο σημαντικῶν περιστατικῶν: τοῦ Χρεωστασίου Hoover καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς Ἀγγλικῆς λίρας ἐκ τῆς χρυσῆς βάσεως.

Δεδομένου ἀφ' ἐνός ὅτι μία ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ κέρδους τῆς Τ.Δ.Δ. εἶναι καὶ ἡ προμήθεια 1 0)00 ἐπὶ τῶν καταβολῶν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τύπον Ἐπανορθώσεων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι πλεῖσται τῶν πράξεων αὐτῆς ἔχουσι συναφθῆ εἰς λίρας Ἀγγλίας, αἱ ἀπαισιοδοξία αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἰδρύσεώς της ἐνετάθησαν ἔτι περισσότερο, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν ὡς ἄνω περιστατικῶν.

Τὰ κρούσματα ὅμως ταῦτα, ἅτινα πρὸς στιγμὴν ἠδύναντο νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς θανατηφόρα διὰ τὴν Τ.Δ.Δ., οὐδόλως ἔθεσαν ἐν κινδύνῳ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς. Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς 2ας ἐτησίαις ἐκθέσεως τῆς ὑποβληθείσης εἰς τὴν Γενικὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων της, τὰ

καθαρὰ κέρδη τῆς δευτέρας χρήσεως εἶναι αἰσθητῶς ἀνώτερα τῶν τῆς πρώτης. Ἐπιφυλασσόμεθα εἰς προσεχές μας ἄρθρον νὰ ἀναλύσωμεν τὴν ἀκτῖνα δράσεως τῆς Τ.Δ.Δ. καὶ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν Ἐπανορθώσεων καὶ ἐντὸς κύκλου, πολὺ εὐρυτέρου, τῆς Διεθοῦς Οἰκονομίας, ἀναπτύσσοντες συνάμα τὰς συνεπείας ἃς ἔσχον ἐπὶ τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν της, τὸ Χρεωστάσιον Ηοοηετ ὡς καὶ ἡ αἰφνιδία καὶ ἀνέλπιστος αὐτὴ περιπέτεια τῆς λίρας στερλίνας, ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ὁποίας δὲν φαίνεται νὰ ἔχη συνέλθη ἀκόμη ὁ κόσμος.

Ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν Τ.Δ.Δ. ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως καὶ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς μίαν ἐρώτησιν, ἥτις βεβαίως δὲν ἔλειψε νὰ γεννηθῇ ἅμα τῇ ἰδρύσει τοῦ πρωτοτύπου τούτου οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ. Ποία ἡ νομικὴ προσωπικότης τοῦ νέου τούτου ἰδρύματος; Ἡ Τράπεζα Διεθνῶν Διακανονισμῶν ἀποτελεῖ πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ δημοσίου δικαίου; Καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ τὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς πρόσωπον δημοσίου διεθοῦς Δικαίου;

Μία τοιαύτη ἀπορία δὲν θὰ ἦτο πλήρως δεδικαιολογημένη προκειμένου περὶ ὀργανισμῶν ὡς ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἢ τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἐργασίας, διότι ἡ ἀπάντησις δὲν θὰ παρουσίαζεν ὅσας δυσκολίας καὶ δισταγμοὺς παρουσιάζει ἡ προκειμένη περίπτωση. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Τ.Δ.Δ. μίᾳ λεπτομερῆς ἀνάλυσις θὰ ἦτο πλέον ἀναγκαία καὶ λογική.

Ἐξ ὠρισμένων δεδομένων θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως εὐλόγως νὰ ἀχθῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. ἔχει περιβληθῇ χαρακτῆρα ἰδιωτικόν. Πλείσται ὅσαι τῶν ἐργασιῶν της εἶναι καθαρῶς ἐμπορικῆς φύσεως. Παραδείγματος χάριν τὸ ἄρθρον 22 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τ.Δ.Δ. ἐπιτρέπει εἰς αὐτὴν τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν πώλησιν χρυσοῦ εἰς νομίσματα ἢ ὑπὸ μορφήν ράβδων δι'ἴδιον λογαριασμὸν ἢ διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, τὴν φύλαξιν χρυσοῦ διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, τὴν παροχὴν δανείων καὶ πιστώσεων ἔναντι χρυσοῦ ἢ συναλλάγματος, τὴν προεξόφλησιν, τὴν ἀναπροεξόφλησιν, τὴν ἀγορὰν, ἢ τὴν πώλησιν συναλλαγματικῶν καὶ ἐπιταγῶν πρώτης τάξεως δι'ἴδιον λογαριασμὸν ἢ διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, τὴν ἀμοιβαίαν χρησιμοποίησιν τρεχουμένων λογαριασμῶν μεταξύ αὐτῆς καὶ τῶν Ἐκδοτικῶν τραπεζῶν κ.τ.λ. Ἐπίσης τὸ καταστατικόν (ἄρθρον 23) ἀφίνει ἐλεύθερον διὰ τὴν Τ.Δ.Δ. τὸ πεδῖον συναλλαγῆς μετὰ τραπεζῶν, τραπεζιτῶν, ἐταιριῶν ἢ ἰδιωτῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῶν ὄρων τοῦ καταστατικοῦ δι'αὐτὴν προβλεπομένων πράξεων, ὑπὸ τὴν ἐπιφύ-

λαξιν ὅμως τῆς συναινέσεως τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς τῆς χώρας μεθ'ἧς πρόκειται νὰ συναλλαγῇ.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω στοιχείων, ἐξεταζομένων ἀπομεμονωμένως, ἡ καθαρῶς ἐμπορικὴ φύσις τῆς Τ.Δ.Δ. θὰ ἀπέρρεεν ἀναμφισβήτητος.

Οἱ ἐμπειρογνώμονες οἱ ἐπιφορτισθέντες τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Σχεδίου Young καὶ τοῦ καταστατικοῦ τῆς Τ.Δ.Δ. τονίζουν ἐπὶ λέξει ὅτι «αἱ πράξεις τοῦ νέου τούτου ἰδρύματος θὰ ἀφομοιώνται εἰς τὰς συνήθεις ἐμπορικὰς πράξεις», ὅτι «ἡ διοίκησίς της θὰ διαφεύγῃ τὰς πολιτικὰς ἐπιδράσεις».

Θὰ ἦτο ἄρα γε λογικόν, κρίνοντες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄνω δεδομένων, νὰ υἱοθετήσωεν τὴν ἄποψιν τῆς Τ.Δ.Δ. ὡς καθαρῶς ἰδιωτικοῦ ἰδρύματος; Βεβαίως ὄχι. Ἡ περίπτωση χρῆζει, καθὼς εἶπομεν ἄνωτέρω, βαθυτέρας ἀναλύσεως.

Ἐσημειώσαμεν ἐν ἀρχῇ ὅτι ἐν τῇ ἐξελίξει της ἡ ἰδέα τῆς Τ.Δ.Δ. ἐξῆλθε τῶν ὀρίων τῶν Ἐπανορθώσεων. Ἡ ἀρχικῶς ἐκκολαφθεῖσα πρότασις μιᾶς Διεθνoῦς Τραπεζῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Τ ρ ά π ε ζ α τ ὶ ν Ἐ π α ν ο ρ θ ὴ σ ε ω ν» ηὔρυνθη ἐν τῇ πορείᾳ τῶν συζητήσεων τῶν ἐμπειρογνώμωνων καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον Τ ρ ά π ε ζ α Δ ι ε θ ν ὶ ν Δ ι α κ α ν ο ν ι σ μ ὶ ν, τῆς λέξεως «διακανονισμῶν» μὴ περιοριζομένης μόνον εἰς τὰ ἐξ Ἐπανορθώσεων χρέη, ἀλλ'ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς τὰ ἐκ τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν προκύπτοντα χρέη. Ἦδη δὲ πλεῖσται τῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ἐνεργουμένων πράξεων ἀφορῶσι τὴν διεθνῇ ἐν γένει οἰκονομίαν.

Παρ'ὄλην ὅμως τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἀκτίνος δράσεως τῆς Τ.Δ.Δ., τυγχάνει ἀναμφισβήτητον ὅτι κυρία ἀφορμὴ τῆς ἰδρύσεώς της δὲν παύει νὰ εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόβλημα τῶν Ἐπανορθώσεων καὶ ἐπομένως ἡ Τ.Δ.Δ. δέον νὰ θεωρῆται ἀπόρροια τῶν ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου συζητήσεων.

Πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἰδιωτικὸν ἐν ἴδρυμα, τοῦ ὁποίου βάσις εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν Ἐπανορθώσεων, πρόβλημα ἐντελῶς Διεθνές, πρόβλημα ἀφορῶν χρεοπιστώσεις ἀπορροούσας ἐκ διεθνῶν Συμβάσεων μεταξὺ κρατῶν;

Θὰ ἠδύνατό τις ἴσως πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀντιθέτου ἀπόψεως, δηλαδή τῆς Τ.Δ.Δ. ἀποτελούσης πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, νὰ προβάλῃ τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον παίζει αὕτη ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμπορικοποίησιν (commercialisation) καὶ τὴν κινητοποίησιν (mobilisation) τῶν γερμανικῶν δόσεων, ἥτις ἐπιτυγχάνεται χάρις εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Young προβλεφθέντα μηχανισμόν. Διὰ τῆς ἐμπορικοποιήσεως καὶ τῆς κινητοποιήσεως τὸ ἐξ Ἐπανορθώσεων χρέος, ὅπερ εἶναι χρέος ἀναμφισβητήτως πολιτικόν, μεταβάλλει

χαρακτῆρα (ἐννοεῖται προκειμένου μόνον περὶ τοῦ ἐκδοθέντος τμήματος τοῦ χρέους αὐτοῦ) καὶ γίνεται ἐμπορικόν. Ἐνώπιον τῆς Γερμανίας ὀφειλέτιδος Ἐπανορθώσεων δὲν τίθενται πλέον αἱ Κυβερνήσεις τῶν τέως Συμμάχων ὡς πιστώτριαι, ἀλλὰ διάφοροι ἰδιῶται, οἵτινες ἀνήκοντες εἰς διάφορα ἔθνη ἠγόρασαν τοὺς ἐκδοθέντας τίτλους ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ οἰουδήποτε ἐμπορικοῦ δανείου. Συμβαίνει μάλιστα οἱ κάτοχοι τῶν ὁμολογιῶν τοῦ δανείου νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἔθνη μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μὲ τὰς Ἐπανορθώσεις. Ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπηρεσία ἢ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν μετατροπὴν τῆς φύσεως τοῦ χρέους τῆς Γερμανίας ἀπὸ πολιτικὸν εἰς ἐμπορικὸν ἐκτελεῖται τῇ μεσολαβήσει τῆς Τ.Δ.Δ.

Ὁ νεωτερισμὸς ὅμως οὗτος ὁ εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Young εἰς τὸ πρόβλημα τῶν Ἐπανορθώσεων οὐδόλως ἀναιρεῖ τὸ γεγονός ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις καὶ αἱ ὑποχρεώσεις αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τῶν Συνθηκῶν καὶ τῶν Συμφωνιῶν, αἵτινες τὰς ἐπηκολούθησαν, ἀφοροῦν πληρωμὰς ἀποζημιώσεων πολέμου καὶ εἶναι ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις φύσεως καθαρῶς πολιτικῆς καὶ διεθνοῦς.

Καθὼς τὸ ἐτόνισεν καὶ ὁ κ. Carlo Cereti καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μιλάνου, «Τὸ Σχέδιον Young μετατρέπει τὴν ὄψιν τῶν προηγουμένων συμφωνιῶν, ἀλλ' ἀφίνει ἄθικτον τὴν ἀρχήν, ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις καὶ αἱ ὑποχρεώσεις αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τῶν συμφωνιῶν τούτων ἦσαν ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις Κυβερνήσεως πρὸς Κυβέρνησιν καὶ ἐπομένως Διεθνεῖς ὑπὸ τὴν νομικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως» *.

Συμπέρασμα. Παρ' ὅλην τὴν σημειωθεῖσαν πρόοδον ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων συζητήσεων καὶ Συμφωνιῶν, ἡ φύσις τοῦ ἐξ ἐπανορθώσεων χρέους ἔμεινεν ἀναλλοίωτος. Ἐτροποποιήθησαν μόνον χάρις εἰς τὴν μεσολάβησιν τῆς Τ.Δ.Δ. αἱ διατυπώσεις πρὸς ἐξόφλησιν αὐτοῦ. Καὶ ἐπομένως ἡ Τ.Δ.Δ., ἥτις ἰδρύθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς διευθετήσεως τοῦ διεθνοῦς προβλήματος τῶν Ἐπανορθώσεων, δὲν ἔμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι διεθνοῦς φύσεως.

Ἀνατρέξαντες εἰς τὴν βάσιν τοῦ ζητήματος κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. ἀποτελεῖ ἴδρυμα διεθνοῦς χαρακτῆρος.

Ὁ τρόπος ἤδη τῆς ἰδρύσεώς της ἔρχεται ἐπὶ πλέον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς. Συμφώνως τῇ Συμφωνίᾳ τῆς Χάγης τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 1930 (ἄρθρον 6) «..... τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀναγνωρίζουν εἰς τὴν Τ.Δ.Δ. τὴν νομικὴν προσωπικότητα ἀπὸ τῆς

* Carlo Cereti εἰς Rivista di diritto Pubblico Ἀπρίλιος 1931.

ἡμέρας καθ' ἣν νὰ ἰδρυθῆ αὕτη συμφώνως τῷ Καταστατικῷ προσηρτημένῳ εἰς τὸν ἰδρυτικὸν Χάρτην τῆς Τραπεζῆς, ὅστις ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς Συμφωνίας συναφθείσης μετὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας».

Τῷ ὄντι ἡ Συμφωνία αὕτη ἐπῆλθε μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων καὶ ἡ Ἑλβετικὴ Κυβέρνησις ἐψήφισε τὸν σχετικὸν ἰδρυτικὸν νόμον. Ἄρα ἡ διεθνοῦς φύσεως αὕτη συμφωνία, ἣς τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἡ Τ.Δ.Δ., ἀρκεῖ νὰ προσδώσῃ τὸν δέοντα χαρακτήρα εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο.

Προχωροῦντες ἀκόμη εἰς ὠρισμένας διατυπώσεις, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν ἴδρυσιν τῆς Τ.Δ.Δ., καταλήγομεν εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω συμπέρασμα. Τὸ ἄρθρον 11 τῆς Συμφωνίας τῆς Χάγης προέβλεπε τὴν σύναψιν ἐνὸς Συμβολαίου ἐντολῆς (Contrat de mandat), τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεγράφετο ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς Τ.Δ.Δ. ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πιστωτριῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Τ.Δ.Δ. Τὸ Συμβολαίον τοῦτο ὑπεγράφη δεόντως καὶ ἡ Τ.Δ.Δ. ἐπεφορτίσθη τὸν ρόλον μεσεγγυούχου καὶ ἐντολοδόχου (trustee) τῶν πιστωτριῶν Δυνάμεων. Δυνάμει τῆς Συμφωνίας ταύτης ἡ Τ.Δ.Δ. ἀναλαμβάνει τὴν εἰσπραξίν, τὴν διαχείρισιν καὶ τὴν διανομὴν τῶν δόσεων, τὰς ὁποίας ἡ Γερμανία πληρώνει ὑπὸ τύπον Ἐπανορθώσεων. Καὶ ἐφόσον ἀπεφάνθημεν ὅτι αἱ πιστώσεις τῶν τέως Συμμάχων καὶ τὸ χρέος τῆς Γερμανίας εἶναι φύσει διεθνεῖς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ., ἣτις ἀντιπροσωπεύει τὰς πιστωτρίαις Δυνάμεις ἀπέναντι τῆς Γερμανίας, ὀφειλέτιδος διεθνοῦς χρέους, νὰ προσλάβῃ ἕτερον χαρακτήρα;

Καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Τ.Δ.Δ. δυνάμεθα νὰ ἀναζητήσωμεν στοιχεῖα ἐπιβεβαιοῦντα ἔτι περισσότερον τὸν διεθνῆ χαρακτήρα, ὃν ἐξ ἀρχῆς προσεδώσαμεν εἰς αὐτήν. Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ εἰς τὴν Διαιτησίαν ἀναφερομένου ἄρθρου 15 τῆς Συμφωνίας τῆς Χάγης τοῦ Ἰανουαρίου 1930, ὅλαι αἱ διαφοραὶ αἵτινες θὰ ἀνεφύοντο μεταξύ τῶν Κυβερνήσεων θὰ λύωνται συμφώνως τῇ διαδικασίᾳ τῆς φιλικῆς διευθετήσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν. Τὸ ἀρμόδιον διὰ τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν τῶν ἀναφουμένων μεταξύ τῶν Κυβερνήσεων αἵτινες συνυπέγραψαν τὸ Σύμφωνον, εἶναι τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον*. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαφορὰς τὰς ἀναφουμένας μεταξύ μιᾶς Κυβερνή-

* Τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον συνεστήθη ὑπὸ τοῦ σχεδίου Dawes (Συμφωνία Λονδίνου τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1924) καὶ διετηρήθη ὑπὸ τοῦ σχεδίου Young.

σεως (ἤτις, ὑποτίθεται, ὅτι προσεχώρησε εἰς τὴν Συμφωνίαν τῆς Χάγης) καὶ τῆς Τ.Δ.Δ., πάλιν ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου ἀναγνωρίζεται». Ἡ δὲ Τ.Δ.Δ. ἀπολαμβάνει ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τούτου περισσοτέρων δικαιωμάτων, τῶν ὅσων ἀπολαμβάνουσιν αἱ Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι παρεδέχθησαν τὸν «π ρ ο α ι ρ ε τ ι κ ὸ ν ὄ ρ ο ν», ἐνώπιον τοῦ Διαρκοῦς Δικαστηρίου Διεθοῦς Δικαιοσύνης, τοῦ ὁποῖου αἱ θύραι δὲν ἀνοίγονται εἰς οἶονδῆποτε δὲν εἶναι μία Κυβέρνησις»¹.

Τὸ καταστατικὸν τῆς Τ.Δ.Δ. (ἄρθρον 57) δὲν παραλείπει νὰ καθορίσῃ ὅτι διὰ τὰς διαφορὰς τὰς προκυπτούσας ἐκ σχέσεων ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ ἰδιωτικοῦ Δικαίου θὰ κληθῆ ν' ἀποφανθῆ τὸ ἐκάστοτε ἀρμόδιον Δικαστήριον.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων στοιχείων προκύπτει ἀριδῆλως ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. εἶναι ὠργανωμένη εἰς πρόσωπον Δημοσίου Διεθοῦς Δικαίου.

Ἐνα ὄρισμὸν τῆς Τ.Δ.Δ. μᾶς δίδει ὁ κ. Trotabas² : «Μία ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις, προικισμένη μὲ μίαν διεθνῆ προσωπικότητα καὶ ἐπιφορτισμένη νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν διεθνῆ δημοσίαν ὑπηρεσίαν».

Τῶ ὄντι, ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κεφαλαίου, ὠρισμένα στοιχεῖα τῆς Διοικήσεως καὶ πολλὰ ἐργασίαι τῆς Τ.Δ.Δ., ὡς εἴπομεν, προσδίδουν εἰς αὐτὴν χαρακτῆρα ἐπιχειρήσεως ἰδιωτικῆς. Ἀλλὰ ὅπως αἱ Ἐκδοτικαὶ Τράπεζαι πλείστων χωρῶν, καίτοι οὔσαι ἐπιχειρήσεις ἰδιωτικαί, ἔχουσιν ὡς κυρίαν ἀποστολὴν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας τοῦ Ἐθνικοῦ νομίματος, οὕτω καὶ ἡ Τ.Δ.Δ. ἔχει εἰδικὴν ἀποστολὴν τὸν διακανονισμὸν προβλήματος ἔχοντος ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν Διεθνῆ δημοσίαν Οἰκονομίαν. Καὶ ὅπως αἱ Ἐκδοτικαὶ Τράπεζαι, ἀσχέτως πρὸς τοὺς ἐν τῷ καταστατικῷ των διαλαμβανομένους περιορισμοὺς εἶναι πάντοτε δεσμευμένοι μὲ τὰς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις, εἰς τρόπον ὥστε ἀποβάλλοντες τὸν ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα νὰ ἀποκτήσουν νομικὴν ὑπόστασιν Δημοσίου Δικαίου, οὕτω καὶ ἡ Τ.Δ.Δ. ἤτις ἀποτελεῖ ἓνα συνεταιρισμὸν τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν, φυσικὸν εἶναι νὰ παρουσιασθῆ ὡς ἴδρυμα δημόσιον καὶ ἐπὶ πλέον Διεθνές.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀναλύσεως ἡ δημοσία καὶ διεθνὴς προσωπικότης τῆς Τ.Δ.Δ. ἀπορρέει ἀναμφισβήτητος.

1. American Journal of International law. Ὀκτώβριος 1930 ὑπὸ Johw Fischer Williams.

2. Revue de Droit international et de legislation comparée 1931 No 1.

Ἦδη θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν νομικὴν θέσιν τῆς Τ.Δ.Δ. ἀπέναντι τῶν κρατῶν, ἅτινα συνυπέγραψαν τὰς Συμφωνίας τῆς Χάγης καὶ ἅτινα, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀναγνωρίζουν διὰ τοῦ ἄρθρου 6 τῆς Συμφωνίας τῆς Χάγης διὰ τὴν Τ.Δ.Δ. τὴν νομικὴν προσωπικότητα ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ ἰδρυθῆ αὕτη συμφώνως τῷ καταστατικῷ προσηρτημένῳ τῷ ἰδρυτικῷ νόμῳ τῆς Τ.Δ.Δ., ὅστις ἀποτελεῖ ἀντικείμενον μιᾶς συμφωνίας συναφθείσης μὲ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας.

Καὶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα. Τὰ συμβαλλόμενα μέρη διὰ τῆς ἐνεργείας των ταύτης ἐσκόπουν τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς νομικοῦ προσώπου Ἑλβετικοῦ ἢ τούναντίον ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἴδρυσιν τόσων νομικῶν προσώπων ὅσα εἶναι τὰ Κράτη τὰ ἀναγνωρίσαντα τὴν προσωπικότητα τοῦ νέου ἰδρύματος; Δηλαδή δεδομένου τυγχάνοντος ὅτι ἡ ἔδρα τῆς Τ.Δ.Δ. εὐρίσκεται εἰς Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ τὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς Τράπεζαν ἑλβετικὴν;

Ἴνα δώσωμεν τὴν κατάλληλον εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀπάντησιν, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας ὅτι κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Τ.Δ.Δ. ἡ Ἑλβετία ἔπαιξεν ἓνα ρόλον ἐντελῶς παθητικὸν καὶ ὅλως τυχαῖον. Αἱ δυνάμεις αἱ ἐνδιαφερόμεναι εἰς τὸ πρόβλημα τῶν Ἐπανορθώσεων μετὰ τὴν λήψιν ὀριστικῶν ἀποφάσεων, μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταστατικοῦ, τὸν καθορισμὸν τῶν ἐργασιῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας της καὶ τέλος μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς Βασιλείας ὡς ἔδρας τῆς Τ.Δ.Δ., συνῆψαν μίαν σύμβασιν μετὰ τῆς Ἑλβετίας, δι' ἣς αὕτη, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς προσγινομένης αὐτῇ προτιμήσεως, ἐξ ἣς θὰ ἀπεκόμιζε καὶ ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἀπολαυὰς, θὰ ἐψήφιζεν ὑπὲρ τῆς Τ.Δ.Δ. ἓνα ἰδρυτικὸν νόμον περιβάλλοντα αὐτὴν δι' ὠρισμένων προνομίων.

Πρὸς πληρεστέραν ἀπόδειξιν τοῦ παθητικοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ἡ Ἑλβετία κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Τ.Δ.Δ., ρόλον τὸν ὁποῖον ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῆ καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν της, ἃς προσθέσωμεν τὸ ἐξῆς. Προκειμένου νὰ ἐπέλθουν μεταβολαὶ τινες εἰς τὸ καταστατικὸν τῆς Τ.Δ.Δ., αὗται θὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἑλβετικῆς Κυβερνήσεως τότε μόνον, ὅταν αἱ ἐνδιαφερόμεναι Δυνάμεις ἀποφασίσουν ὀριστικῶς περὶ τῶν ἐπενεκτέων μεταβολῶν. Ἄρα αἱ μεταβολαὶ τῶν ὄρων τοῦ καταστατικοῦ (καὶ ἰδίως αἱ τῶν ἄρθρων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 60 ἀναφερομένων) θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς Διεθνοῦς Συμφωνίας, ἣς τὸ συμπέρασμα θὰ ἔλθῃ νὰ ἐγκρίνη ἀπλῶς καὶ ὅλως τυπικῶς ἡ Ἑλβετικὴ Κυβέρνησις.

Ἄρα ἡ θεωρία καθ' ἣν ἡ ἔδρα μιᾶς ἐταιρείας προσδίδει εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικότητά της δὲν δύναται νὰ ἐπικληθῆ εἰς τὴν παροῦσαν πε-

ρίπτωσιν, καὶ ἐπομένως τὸ γεγονός ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. ἔχει ἔδραν τῆς ἐν Βασιλείᾳ δὲν ἀρκεῖ ἵνα ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς ἐθνικότητός της. Πρέπει νὰ ληφθῆ κατὰ πρῶτον λόγον ὑπ' ὄψιν ἡ ἀρχή, τὸ Δίκαιον τὸ ὁποῖον διέπει ἐν ἴδρυμα κατὰ τὴν σύστασιν καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν του.

Ἀφ' ἑνὸς κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Τ.Δ.Δ. ἐπεκράτησεν ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀπόφασις τῶν Δυνάμεων. Ὡσαύτως ἐν τῇ λειτουργίᾳ της τὸν πρωτεύοντα λόγον ἔχουν αἱ ἐνδιαφερόμεναι Δυνάμεις. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους θὰ ἦτο ὑπερβολὴ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἔδρα τῆς Τ.Δ.Δ. καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἐθνικότητα.

Καὶ ἐξ ἄλλου πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος ἐνταῦθα περὶ ἐθνικότητος τῆς Τ.Δ.Δ.; Τὸ Κεφάλαιόν της δὲν εἶναι ἀπολύτως Διεθνές; Διεθνείς δὲν εἶναι οἱ μέτοχοί της; Διεθνῆ δὲν εἶναι τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου; Διεθνῆς δὲν εἶναι ἡ δρᾶσις της ὡς τείνουσα νὰ ἐπεκταθῆ εἰς ὅλα τὰ κράτη; Διεθνές δὲν εἶναι τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον τὸ ἀρμόδιον νὰ ἀποφανθῆ ἐπὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες ἀναφύονται μεταξὺ τῆς Τ.Δ.Δ. καὶ τῶν Κυβερνήσεων ἢ μεταξὺ τῆς Τ.Δ.Δ. καὶ τῶν μετόχων;

Κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. δὲν εἶναι Ἑλβετική. Τίθεται ἤδη τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Δεδομένου ὅτι ἡ ἴδρυσις τῆς Τ.Δ.Δ. ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν Συμφωνίαν ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων, θὰ ἡδυνάμεθα ἄράγε νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αὕτη κέκτηται τόσας νομικὰς προσωπικότητας καὶ τόσας ἐθνικότητας ὅσαι εἶναι αἱ Δυνάμεις αἱ συμφωνήσασαι περὶ τῆς ἰδρύσεώς της; Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δὲν εἶναι οὔτε ἀστήρικτος οὔτε στερουμένη λογικῆς βάσεως. Ἡ νομολογία δὲ ἡ διαμορφωθείσα ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἀναγνωρίζει τόσας προσωπικότητας καὶ τόσας ἐθνικότητας εἰς ἰδρύματα μὲ χαρακτῆρα διεθνῆ καὶ ἐνεργοῦντα εἰς διάφορα κράτη, ὅσαι εἶναι αἱ χῶραι αἵτινες ἀνεγνώρισαν διὰ νόμου τὰ ἰδρύματα ταῦτα.

Πλὴν ὅμως ἡ Τ.Δ.Δ. εὐρίσκεται εἰς ἐντελῶς ἄλλην μοῖραν ἀπὸ τὰ ἰδρύματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἀνεγνώρισθη πλειονότης νομικῶν προσωπικοτήτων.

Ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως, ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πεδίον δράσεως δίδουν εἰς τὴν Τ.Δ.Δ. μίαν ἐντελῶς διάφορον ὄψιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Τράπεζα αὕτη νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς *sui generis* μεταξὺ τῶν Τραπεζῶν.

Αἱ Δυνάμεις ὑπογράφουσαι τὴν Συμφωνίαν τῆς Χάγης δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ἰδρῦσουν ἕναν ὀργανισμόν μὲ πολλὰς προσωπικότητας διαφόρους, ἀλλὰ νὰ παραχωρήσουν τὴν νομικὴν προσωπικότητα εἰς τὸ ἴδρυμα ἐξεταζόμενον ἐν τῇ ὁλότητί του. Ἐπομένως ἅμα τῇ ἰδρύσει της αἱ Δυνάμεις αἱ ὑπογράφασαι τὴν Συμφωνίαν ἀναγνω-

ρίζουν ταυτοχρόνως τὴν νομικὴν προσωπικότητα τῆς Τ.Δ.Δ. Καὶ οὕτω ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἰδρύσεώς της ἡ Τ.Δ.Δ. ἔχει ἀποκτήσει τὴν νομικὴν προσωπικότητα καὶ ἐθνικότητα ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Βελγίῳ κτλ. καὶ ἐπὶ πλέον ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, τὸ γεγονός ὅτι ἡ Τ.Δ.Δ. κέκτηται ταυτοχρόνως τὴν ἐθνικότητα ὅλων τῶν συμβληθέντων κρατῶν διαστρέφει τὴν σημασίαν τῆς λέξεως «ἐθνικότης». Ἄς μὴ λησιμονῶμεν ὅμως ὅτι ἐλάβομεν τὴν πρόνοιαν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν Τ.Δ.Δ. ὡς μίαν Τράπεζαν *suī generis* ἀποτελοῦσαν διὰ τὸ Δίκαιον ἐν ἴδρυμα νέον δυσκόλως προσαρμοζόμενον πρὸς τοὺς πεπαλαιωμένους τύπους.

Οἱ κανόνες τοῦ Δικαίου δὲν εἶναι ἀναλλοίωτοι. Ἡ καθημερινῶς σημειούμενη ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου, αἱ διαρκῶς ἐξελισσόμεναι συνθήκαι τῆς κοινωνίας δημιουργοῦν διαρκῶς καὶ νέα προβλήματα. Σχέσεις μὴ προβλεφθεῖσαι ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου δημιουργοῦνται καὶ θὰ ἦτο μέγιστη ἀφέλεια νὰ ἀναζητήσῃ τις τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τούτων ἐπὶ τῇ βάσει ἀπηρχαιωμένων Νόμων. Πρέπει τὸ Δίκαιον νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὰς ἐκάστοτε διαμορφουμένας συνθήκας, κοινωνικάς, οἰκονομικάς καὶ πολιτικάς, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐλέγετο πλέον Δίκαιον.

Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος ὁ εἰσαχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐμπειρογνώμωνων τοῦ Σχεδίου Young, ἦτοι ἡ πλειονότης τῶν νομικῶν προσωπικοτήτων ἀνεγνωρισμένων ταυτοχρόνως ἀπὸ τὰ διάφορα κράτη εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ἡ ἐντολή ἢ δοθεῖσα ὑπὸ τῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Τ.Δ.Δ. ὡς trustee τῶν πιστωτριῶν Δυνάμεων, ὠρισμένοι βασικαὶ διαφοραὶ τοῦ ρόλου τοῦ trustee τοῦ Ἀγγλοσαξωνικοῦ Δικαίου (ἐξ οὗ ἐδανείσθησαν οἱ ἐμπειρογνώμονες τὸν θεσμόν τοῦ trustee) καὶ τοῦ ρόλου ὃν παίζει ἡ Τ.Δ.Δ. ὡς trustee τῶν πιστωτριῶν Δυνάμεων, ἡ παραπομπή τῆς Τ.Δ.Δ. εἰς τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον διὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν διαφορῶν, αἵτινες πιθανὸν νὰ ἀναφυοῦν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Τ.Δ.Δ., ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ἕδρας ὅπως προσδῶση εἰς τὸ ἴδρυμα τὴν ἐθνικότητά του ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν, ὅπως εἶπε καὶ ὁ κ. Cereti, ὅτι «Τὸ Δίκαιον, αὐτὸς ὁ θαυμάσιος ρυθμιστὴς τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν δειλιᾷ πρὸ νέων τύπων. Ἡ ἀλληλοεξάρτησις τῶν συμφερόντων, ἀνεξάντλητος δημιουργὸς νέων ὀργάνων καὶ νέων τύπων, θὰ εὔρη πάντοτε ἐν αὐτῶ τὸν πλέον ἀσφαλῆ καὶ πλέον ἔγκυρον κηδεμόνα καὶ προστάτην».

Φώτιος Πικολόγλου

Διδάκτωρ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Grenoble